

111914

– Dårlig behandlet

OSLO (NTB-Per Kollstad): Landssvikerne fikk til dels svært dårlig behandling i norske fangeleire etter 2. verdenskrig. Flere døde og ble utsatt for vold. En del måtte også grave opp lik. Det går fram av den første undersøkelsen som er gjort om forholdene for NS-fangene.

– Kritikkverdige, urettferdige og uansvarlige gjennomført, slår Johs. Myhren fast i en fersk rapport om forholdene for landssvikdømte fanger i de første årene etter krigen. Arbeidet er en del av det omfattende prosjektet Norge under okkupasjonen, hvor blant andre professor Tore Pryser og forsker Guri Hjeltne er rådgivere. Formålet er å kartlegge noe av det som skjedde i Norge under krigen.

Lillehammer-mannen Johs. Myhren var medlem av NS og fikk selv en dom på 15 år for landssvik. Han er utdannet historiker. Etter at han ble sluppet fri i 1950 arbeidet han som lektor ved flere gymnaser.

29 personer døde ifølge Myhren i landssvikerleirene.

– Dette er vel det mørkeste punktet under landssvikoppgjøret. En nærmere undersøkelse vil avdekke at dødstallene var langt høyere, hevder Myhren.

TOK SITT LIV

En av deltakerne i undersøkelsen forteller om en episode hvor en politifullmektig uten grunn fortalte en solid bonde at han ville miste gården og alt han eide. Bonden skar over pulsåren neste natt, og var død da han ble funnet. En annen fortalte i undersøkelsen at broren hans døde etter mishandling i fangenskap.

Flere NS-fanger måtte også grave fram lik. Myhren var en av dem.

– Vi måtte grave i det vi kom og gikk i. Ikke fikk vi hansker eller noen beskyttelse rundt munnen. Det var en hard fysisk og psykisk belastning å ta i halvratte lik med bare hendene. Likgravingen var en rå og sadistisk hevnaksjon, mener Myhren.

Flere av landssvikerne mener også at arrestasjonen og det første møtet med fangeleirene var kritikkverdige.

– Omstridt i samtiden

OSLO (NTB-Per Kollstad): Forholdene i NS-fangenenes leire var omstridt i samtiden. I 1950 ble det laget en stortingsmelding om forholdene.

Tore Pryser, professor i historie ved Høgskolen i Lillehammer, har lest rapporten Johs. Myhren har skrevet. Han mener undersøkelsen inneholder mye interessant historisk stoff. Den må likevel brukes med forsiktighet, da spørreundersøkelsen ikke er representativ. 268 av 1206 som ble bedt om å delta svarte på spørsmålene.

– Hva er grunnen til at så mange ikke svarte? Opplevde de ikke noen overgrep, eller vil de ikke rive opp minnene igjen fra en trist tid, spør Pryser.

Han mener likvel at det er grundig dokumentert at mange opplevde trusler og overgrep, og at kostholdet var dårlig.

– Det er spesielt interessant at vanlig politi behandlet landssvikerne bedre enn milorg-folk og ferske politisoldater, sier Pryser.